

Документовање архитектонског наслеђа
Академска 2025/2026. година

ВОЈНЕ, САКРАЛНЕ И КУЛТУРНЕ РУТЕ КАО ПОКРЕТАЧИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА
И РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ УРБАНИХ ПРОСТОРА

Овај рад истражује концепт културних рута кроз примјер Билеће, са фокусом на интеграцију историјског, религијског и културног наслеђа у савремени урбани контекст. Културна рута представља мрежу локација које су историјски, сакрално или друштвено значајне и које се тематски повезују у јединствену цјелину. Оне не морају бити линеарне, већ функционишу као систем културног памћења који доприноси образовању, туризму и развоју идентитета простора. Анализа Билеће обухвата три основна система: војну архитектуру, религијску мрежу и културне просторе. Њихово повезивање отвара могућност формирања интегрисаних урбаних коридора који доприносе ревитализацији града и развоју културног туризма.

Према Вијећу Европе, културне руте су културно-туристички пројекти који повезују наслеђе различитих простора у јединствену цјелину и доприносе промоцији заједничке историје и идентитета. ICOMOS их дефинише као комуникационе путање настале кретањем људи, идеја и вриједности које повезују материјално и нематеријално наслеђе. У том смислу, културна рута није само физички пут, већ и концепт интерпретације простора. Циљ овог рада је сагледати Билећу као слојевити урбани систем и показати како се фрагментисани простори могу повезати у функционалне културне руте које активирају јавни живот и јачају туристичку препознатљивост града.

Билећа је град слојевите историје чији се идентитет формирао од античког периода, преко средњег вијека и османске управе, до аустроугарске модернизације и савременог доба. Средњовјековни период обиљежен је стећцима и ранохришћанским траговима, док османски период уводи нове религијске и урбане обрасце. Аустроугарска власт крајем 19. вијека доноси организовану урбанизацију, војну инфраструктуру и прве јавне објекте који и данас представљају важан дио градског идентитета. Током 20. вијека Билећа се развија као административни и културни центар са школама, јавним институцијама и просторима друштвеног живота. Изградњом Билећког језера формира се нови пејзажни слој, али многи јавни простори остају неповезани и недовољно активирани, што отвара простор за њихову реинтерпретацију кроз концепт културних рута.

Војна архитектура представља важан сегмент урбаног наслеђа Билеће. Аустроугарска касарна, официрски дом, војни магацини и фортификације чине систем који је обликовао просторни развој града. Иако су данас дјелимично запуштени, ови објекти имају потенцијал за трансформацију у културне, едукативне и јавне садржаје. Касарна може постати мултифункционални комплекс, официрски дом културни центар, док фортификације могу бити дио тематске руте која повезује војно наслеђе и савремени туризам.

Религијска мрежа Билеће обухвата цркве, манастире, џамије и стећке који заједно чине континуитет духовног живота простора. Кључни објекти попут Цркве Светог Саве, Манастира Добрићево, Цареве џамије, Видовданске цркве и Џамије Хасан-паше Предојевића формирају религијско–пејзажни коридор који повезује урбано и рурално окружење. Стећци представљају најстарији слој овог система и додатно наглашавају историјску дубину простора. Њихово повезивање у јединствену руту доприноси развоју културно-духовног туризма и јачању идентитета локалне заједнице.

Културни простори, укључујући старо кино, завичајни музеј, официрски дом и градска дворишта, чине трећи слој мреже. Ови простори су често недовољно искоришћени, али имају велики потенцијал за ревитализацију кроз културне и друштвене садржаје. Њиховим повезивањем може се формирати активна културна рута која укључује изложбе, радионице и јавне догађаје, чиме се јача свакодневни урбани живот.

Када се ове три мреже посматрају заједно, Билећа се може разумјети као интегрисани систем културних, војних и религијских рута. Њихово повезивање омогућава трансформацију постојећих ресурса у активне јавне просторе, доприноси развоју туризма и јача локални идентитет. Културне руте тако постају инструмент урбаног развоја који повезује прошлост и савременост, стварајући основу за дугорочну ревитализацију града.

